

Resultaten nader onderzoek Agropark te Bergerden

Datum : 15-08-2022
Projectnummer : P22-0085
Opdrachtgever : Gemeente Lingewaard
Opgesteld door : M. den Otter, M. Dekker en S. van Lierop

Inleiding

De gemeente Lingewaard is voornemens een bedrijventerrein te ontwikkelen op landbouwpercelen aan de Azalealaan bij Bergerden. In verband met de voorgenomen plannen is in 2021 een quickscan flora en fauna uitgevoerd (Staro, P2021-0332). Hieruit is gebleken dat werkzaamheden mogelijk een negatief effect hebben op essentieel foerageergebied van kerkuilen, steenuilen, standplaats van brede wolfsmelk, kleine wolfsmelk, akkerdoornzaad en kluwenklokje, en leefgebied van de grote modderkruiper, bunzing, steenmarter, wezel, das en hermelijn.

Indien bovengenoemde beschermde soorten aanwezig zijn, kunnen de voorgenomen werkzaamheden negatieve effecten tot gevolg hebben op deze soorten. Hiervoor is mogelijk een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig. Om te bepalen welke effecten de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten hebben, is nader onderzoek uitgevoerd om de eventuele aanwezigheid van beschermde plant- en diersoorten vast te stellen. Deze rapportage brengt de resultaten van dit onderzoek in beeld, en beschrijft of er significant negatieve effecten uitgaan van de werkzaamheden op de aanwezige plant- en diersoorten.

Plangebied

Figuur 1. Globale begrenzing plangebied (witte lijn) met een overlay van de hoogtekaart zodat wallen goed te zien zijn
(bron: ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer)

Het plangebied is gelegen aan de Azalealaan te Huissen, net ten westen van het dorp Bergerden. Het plangebied bestaat uit drie landbouwpercelen (graslanden) met daartussen een sloot. Langs enkele randen van de percelen liggen verhoogde wallen met ruigtevegetatie (figuur 1). De sloot door het plangebied (tussen het middelste en oostelijke perceel) is smal met steile en kort gemaaide oevers. Rond het plangebied is veel water aanwezig, variërend van brede, rechte sloten met steile oevers tot grote oppervlakten water met natuurvriendelijke oevers. De meeste dekkingbiedende vegetatie is aanwezig rond het noordwestelijke en middelste perceel. Rond het oostelijke perceel is vrijwel geen dekking aanwezig.

Foto 1.
Elektrovissen
richting de
doorvoerende
watergang

Foto 2.
Doorvoerende
watergang
parallel aan de
Azalealaan

Foto 3.
Noordelijk
doorgebroken
dam

Foto 4.
Watergang t.h.v.
doorgebroken
dam

Methode

Er is naar drie soortgroepen (marters, vissen en uilen) onderzoek uitgevoerd in het plangebied. Onderstaand wordt de gehanteerde methode per soortgroep nader toegelicht. Na afronding van de werkzaamheden waarmee beschermde plantensoorten in beeld worden gebracht wordt de methode hierop aangevuld.

Marteronderzoek

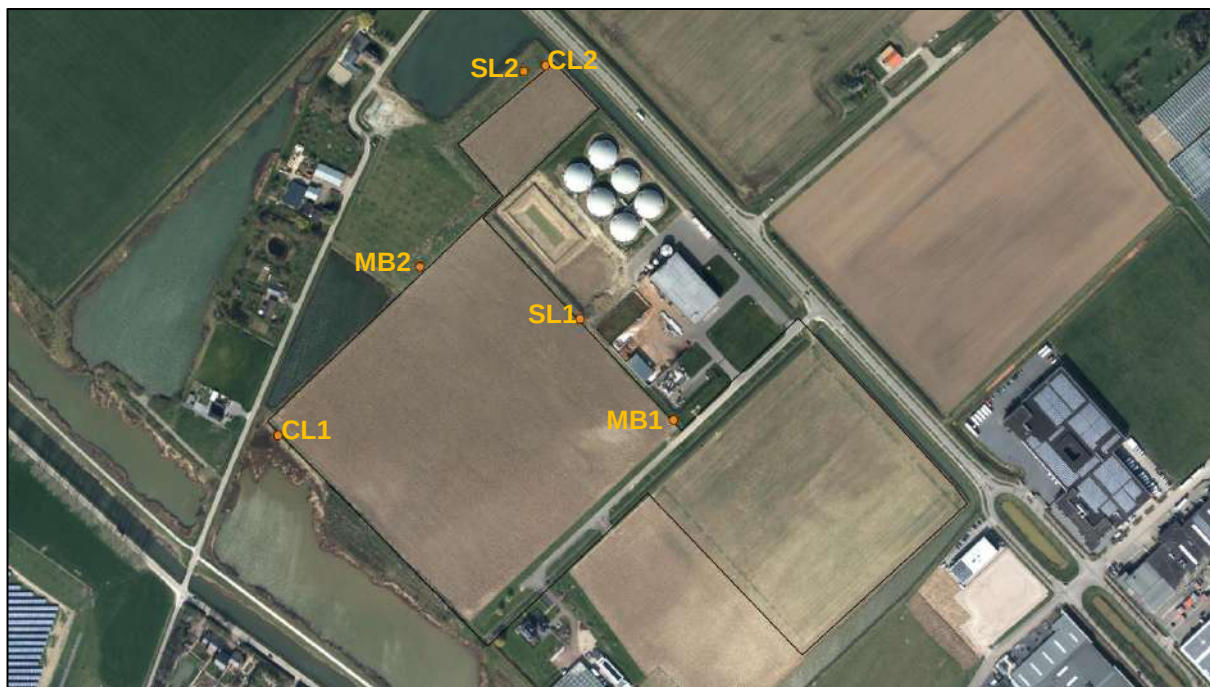
Het marteronderzoek is uitgevoerd met zes cameravallen. Twee marterboxen (MB), twee camera's met lokstof (CL) en twee struikrovers met lokstof (SL). De twee camera's met lokstof bleken in het veld minder effectief vanwege de wind die de camera triggert. Daarom zijn ze halverwege het onderzoek vervangen door de twee struikrovers met lokstof.

- + Marterboxen zijn kisten met een opengezaagde pijp erdoorheen aan de ene kant en een camera daarop gericht aan de andere kant. Door de opening in de buis komen dieren die door de buis lopen met het hele lichaam goed in beeld.
- + Wildcamera's met lokstof zijn twee piketpaaltjes, aan de ene hangt de camera gericht op het andere paaltje waaraan een sardineblikje is gespijkerd. In het blikje zijn extra gaatjes gemaakt zodat de geur verspreid kan worden. Dieren die aan het blikje ruiken komen met het hele lichaam goed in beeld.
- + Struikrovers zijn grote buizen met daarin een wildcamera aan de dichte achterkant van de buis, aan de voorkant zit een sardine blikje vast met daarin gaatjes om de geur goed te verspreiden. Dieren die aan het sardine blikje ruiken komen met hun kop goed in beeld.

De camera's hebben tussen 3 maart 2022 en 3 mei 2022 in het veld gestaan, zie tabel 1 en figuur 2. Voor het onderzoek waren 4 camera's nodig die minimaal 6 weken werken. De marterboxen hebben de minimum periode van 6 weken in het veld gestaan. Doordat de camera's met lokstof door de wind niet alle dagen gewerkt hebben zijn ze vervangen door de struikrovers met lokstof. De combinatie van de camera's met lokstof en de struikrovers met lokstof heeft geleid tot twee werkende camera's voor ruim 6 weken. Hiermee is voldaan aan de onderzoeksinspanning die nodig is om marters te kunnen uitsluiten.

Tabel 1. Inzet van de cameravallen tijdens het onderzoek

	Week 1	Week 2	Week 3	Week 4	Week 5	Week 6	Week 7	Week 8
MB1	x	x	x	x	x	x		
MB2	x	x	x	x	x	x		
CL1	x	x	x	x	x			
CL2	x	x	x	x	x			
SL1						x	x	x
SL2						x	x	x

Figuur 2. Locaties van de zes camera's (oranje punten) in het plangebied (dunne zwarte lijn)

Grote modderkruiper

Op 23 maart 2022 is nader onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van grote modderkruiper. Het onderzoek heeft plaats gevonden in een kopse sloot in het midden van het plangebied (zie foto 1 en figuur 3). Het vissen naar grote modderkruiper is uitgevoerd met behulp van elektriciteit. De gehele kopse sloot is afgelopen door het water.

Figuur 3. De rode pijl geeft de locatie weer waar middels electrovissen de inventarisatie naar grote modderkruiper heeft plaats gevonden. Bron achtergrond: PDOK

Kerk- en steenuil

Om de aanwezigheid van uilenteritoria rondom het plangebied vast te stellen zijn er drie veldbezoeken uitgevoerd. De veldbezoeken zijn uitgevoerd tijdens de avondschemering. In tabel 1 zijn de data van de veldbezoeken en de weersomstandigheden weergegeven. Tijdens de veldbezoeken is op zicht en geluid geïnventariseerd. Daarbij is geluisterd naar de roep van steenuilen en andere uilensoorten. Tevens is met behulp van een draagbare bluetooth speaker de roep van de steenuil afgespeeld. Hiermee worden eventueel in de omgeving aanwezige steenuilen uitgelokt om hun roep te laten horen. Vanwege de omvang van het onderzoeksgebied is het gebied doorkruist per fiets.

Tabel 2. Overzicht veldbezoeken en weersomstandigheden. Onderzoeker: SL = Scipio van Lierop. IL = Ivo Lustenhouwer

Datum	Tijd (van – tot)	Onderzoeker	Bewolking	Temp	Neerslag	Wind
23-2-2022	18:30 – 21:30	IL, SL	Licht bewolkt	8 °C	Droog	Windkracht 3
9-3-2022	19:00 – 22:00	IL, SL	Helder	5 °C	Droog	Windkracht 2
23-3-22	19.30 – 22:30	IL, SL	Helder	9 °C	Droog	Windkracht 1

Aan de hand van de waarnemingen van steenuilen tijdens het veldonderzoek, het gedrag van de waargenomen steenuilen en expert judgement zijn de (vermoedelijke) nestlocaties van de steenuilen in beeld gebracht. Rondom de nestlocaties zijn de territoria gemodelleerd. Hiervoor is een afstand van 300 meter van de nestlocatie aangehouden. Deze afstand is gebaseerd op onderzoek aan gezenderde uilen in de Achterhoek (Van den Bremer *et al* 2009).

Beschermde plantensoorten

Het onderzoek naar de standplaats van brede wolfsmelk, kleine wolfsmelk, akkerdoornzaad en kluwenklokje is uitgevoerd in de groeiperiode (zie tabel 3) van de planten op 11 augustus 2022. Onderzoek is uitgevoerd in de middag (13u-15u) onder de volgende weersomstandigheden: droog, onbewolkt, 30°C en windkracht 4.

Tabel 3. Groeiperiode doelsoorten onderzoek beschermde planten

Soorten	Groeiperiode	Bron
Akkerdoornzaad	juli - augustus	Heukels' Flora van Nederland
Brede wolfsmelk	Juli - september	
Kleine wolfsmelk	Juli - najaar	
Kluwenklokje	Juni - oktober	

Het onderzoek is uitgevoerd door dhr. Ivo Lustenhouwer. De onderzoeker is een ervaren florist werkzaam bij Staro Natuur en Buitengebied. Tijdens het onderzoek is het gehele plangebied onderzocht op de aanwezigheid van bovenstaande plantensoorten. Specifieke aandacht is gegeven aan de locaties van bekende groeiplaatsen van de vier verschillende doelsoorten. Deze zijn aan de hand van data uit het NDFF bepaald. Tijdens het onderzoek is gefocust op de bloeiende delen van de verschillende planten. Hiermee kan met zekerheid een uitspraak kan worden gedaan over de aan- of afwezigheid van de planten in het plangebied.

Resultaten

Marterachtigen

Op de zes camera's zijn gedurende het onderzoek geen marters waargenomen. Op de beelden zijn alleen de volgende soorten gezien: vos, fazant, haas, bosmuis en woelmuis, zie tabel 4.

Tabel 4. Waargenomen soorten op de camera's ('- ' = geen beelden van dieren)

	Week 1&2	Week 3&4	Week 5&6	Week 7&8
MB1	-	-	-	
MB2	1x woelmuis	-	-	
CL1	1x vos, vaak haas	1x vos	5x vos, vaak fazant, vaak haas	
CL2	2x vos, 1x haas	-	-	
SL1			2x haas, 1x egel, 2x kraai	-
SL2			vaak bosmuis	vaak bosmuis

Grote modderkruiper

Het water in de betreffende sloot was helder. In de sloot was vrijwel geen vegetatie aanwezig. Op een enkele plek stond wat liesgras. Het talud (ook het onderwatertalud) was steil, maar niet hol. De waterbodem bestond uit een dikke sliblaag (gemiddeld 20 cm, plaatselijk > 40cm). De waterkolom boven de sliblaag was ongeveer 40 cm. Ook de overige watergangen in of grenzend aan het plangebied zijn bekeken. Hier zijn geen habitats aangetroffen die geschikt zijn voor grote modderkruiper.

Het vissen naar de grote modderkruiper is gestart aan de bovenzijde van de kopse sloot. Hier bevond zich nog wat rietgras met liesgras. Hier zijn drie tiendoornige stekelbaarsjes gevangen. Bij het vissen is richting de afvoerende watergang gevist, waarbij extra aandacht besteed is aan de onderwatertaluds en spaarzame plukjes vegetatie. In de kopse sloot zijn geen grote modderkruipers aangetroffen.

Kerk- en steenuil

Tijdens de onderzoeksrondes zijn geen kerkuilen waargenomen binnen, of in de directe omgeving van het plangebied. Wel zijn er tweemaal territoriaal roepende steenuilen waargenomen.

- + Een territoriaal roepende steenuil werd tijdens de eerste onderzoeksronde (23 februari) in een boom waargenomen in de tuin van Heuvelsestraat 17 te Bemmelen. Deze locatie ligt direct ten westen van het plangebied. In de tuin is ook een steenuilennestkast aanwezig.
- + Een territoriaal roepende steenuil werd tijdens de derde onderzoeksronde (23 maart) waargenomen bovenop de silo's ten noorden van de te ontwikkelen graslanden.

Figuur 4. Locatie waarnemingen van de steenuil tijdens ronde 1 (groene ster) en ronde 3 (paarse ster).

Beschermde plantensoorten

Voorafgaand aan het onderzoek is er in de NDFF gezocht naar groeiplaatsen van de vier doelplanten in de directe omgeving van het plangebied. Hieruit bleek dat er in 2012 en 2014 groeiplaatsen van de brede wolfsmelk (n=1) en kleine wolfsmelk (n=4) zijn vastgesteld. Alleen de brede wolfsmelk werd aangetroffen binnen het plangebied (zuidwestgrens van het plangebied).

Tijdens het onderzoek in augustus zijn er geen groeiplaatsen van de vier verschillende doelplanten aangetroffen. Ook de bermen met voormalige groeiplaatsen bevatten geen bloeiende exemplaren tijdens het onderzoek. Wel zijn algemene soorten zoals brandnetel, jakobskruid, riet, grote kattenstaart, wilde peen en heelblaadjes aangetroffen.

Figuur 5. Locatie groeiplaatsen brede wolfsmelk en kleine wolfsmelk in de directe omgeving van het plangebied (bron: NDFF)

Overige waarnemingen

In de doorvoerende watergang parallel aan Azalealaan, waren twee tijdelijke dammen aangebracht (zie figuur 6 en foto 4). De noordelijke dam was doorgebroken. Het water in de doorvoerende watergang was onnatuurlijk groen. De aangrenzende bewoners gaven aan dat het bedrijf op het aangrenzende perceel (biogasfabriek) een incident heeft gehad, waarvoor afdamming van de watergang noodzakelijk was.

Figuur 6. In rode blokken zijn de locaties weergegeven waar de sloot is afgedamd ten tijde van het onderzoek naar grote modderkruiper.

Effectbeoordeling en toetsing Wet natuurbescherming

Marterachtigen

Tijdens het onderzoek zijn geen marters op beeld gekomen. De camera's hebben de benodigde tijd in het veld gestaan. Derhalve kan worden uitgesloten dat verblijfplaatsen van marters aanwezig zijn in het plangebied. Tevens kan uitgesloten worden dat belangrijke migratieroutes van marters aanwezig zijn in het plangebied.

Werkzaamheden in de met ruigte begroeide wallen kunnen plaatsvinden zonder negatieve effecten op marters; ten aanzien van marters wordt de Wet natuurbescherming niet overtreden en is geen ontheffing nodig. Ook het nemen van aanvullende maatregelen ten aanzien van marters is niet noodzakelijk.

Grote modderkruiper

In het plangebied ontbreekt geschikt habitat voor grote modderkruiper. Nader onderzoek naar grote modderkruiper heeft uitgewezen dat de aanwezigheid van deze soort uitgesloten kan worden.

Steenuil

Gezien de waarnemingen en de geschiktheid van de tuin van Heuvelsestraat 17 (kleinschalige structuurrijke tuin met heggetjes en gras) wordt ervan uitgegaan dat de nestkast in deze tuin het nest van het lokale steenuilterritorium is. Dit betekent dat de graslanden in het plangebied onderdeel uitmaken van het steenuilterritorium. De steenuil zal hier foerageren. In vergelijking met de tuin zijn de percelen in het plangebied van minder hoge kwaliteit. Dit aangezien het grasland intensief bewerkt wordt en er relatief weinig zitposten zijn binnen het plangebied.

Steenuilen foerageren tot op een afstand van maximaal driehonderd meter van hun nestlocatie, en hoofdzakelijk binnen de eerste honderd meter van hun nestlocatie (Van den Bremer *et al* 2009). Steenuilterritoria variëren qua grootte tussen 5 en 30 hectare (BIJ12 2017). Hiervan bestaat ongeveer 6,8 hectare binnen dit territorium uit open water. De steenuilen hebben dus maximaal 23 hectare foerageergebied tot hun beschikking. Door uitvoering van de werkzaamheden gaat ongeveer 6,6 hectare foerageergebied verloren voor de steenuilen. Dit deel van het territorium is niet meer geschikt om als foerageergebied te worden gebruikt. Er blijft hierdoor 16 hectare foerageergebied tot de beschikking van de steenuilen. De belangrijkste gebiedsdelen voor de steenuilen, de eerste honderd meter rondom de nestlocatie, blijft ondanks de werkzaamheden behouden. Het plangebied valt niet binnen de eerste honderd meter van het steenuilterritorium.

Gezien de aanwezigheid van een ruime hoeveelheid foerageergebied ten westen van de nestlocatie, en de ligging van de nestlocatie t.o.v. het meest geschikte deel van het foerageergebied (direct aanliggend aan de nestlocatie), kan worden vastgesteld dat het ruimtebeslag er niet toe zal leiden dat het territorium verdwijnt.

Verstoring van de steenuilen die leidt tot het verlaten van de nestlocatie is eveneens niet aan de orde. De verstoring gevoeligheid van de steenuil is beperkt (Krijgsveld *et al* 2008). Daarnaast is er een ruime afstand tussen de nestlocatie en de werkzaamheden (50+ meter).

Beschermde plantensoorten

Tijdens het veldbezoek zijn er geen groeiplaatsen van de vier beschermde doelsoorten waargenomen. De onderzoeker heeft het veldbezoek tijdens de bloeiperiode van de vier planten uitgevoerd, waardoor wordt aangenomen dat de planten bij aanwezigheid ook vastgesteld zouden zijn. De aanwezigheid van andere bloeiende soorten (o.a. jakobskruid, heelderij) laat zien dat de extreem droge weersomstandigheden er niet toe hebben geleid dat de planten vanwege droogte afwezig waren of niet

meer te determineren. Er kan dus worden geconcludeerd dat de vastgestelde afwezigheid een correcte weergave van de lokale situatie is. Eventuele effecten van de voorgenomen plannen op groeiplaatsen van de vier beschermde plantensoorten zijn dus niet aan de orde.

Conclusie

Marterachtigen

Werkzaamheden in de met ruigte begroeide wallen kunnen plaatsvinden zonder negatieve effecten op marters; ten aanzien van marters wordt de Wet natuurbescherming niet overtreden en is geen ontheffing nodig. Ook het nemen van aanvullende maatregelen ten aanzien van marters is niet noodzakelijk.

Grote modderkruiper

In het plangebied ontbreekt geschikt habitat voor grote modderkruiper. Nader onderzoek naar grote modderkruiper heeft uitgewezen dat de aanwezigheid van deze soort uitgesloten kan worden.

Kerk- en steenuil

In (de directe omgeving van) het plangebied zijn geen kerkuilen aangetroffen. Wel maakt het plangebied onderdeel uit van een steenuilterritorium. Het territorium kan ondanks uitvoering van de werkzaamheden in stand worden gehouden. Er is voldoende foerageergebied beschikbaar na afronding van de werkzaamheden en de steenuil is slechts in beperkte mate verstoringsgevoelig. Ten aanzien van uilen worden er door de werkzaamheden geen verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming overtreden.

Beschermde plantensoorten

Werkzaamheden in het plangebied kunnen plaatsvinden zonder negatieve effecten op groeiplaatsen van beschermde plantensoorten; ten aanzien van akkerdoornzaad, brede wolfsmelk, kleine wolfsmelk en kluwenklokje wordt de Wet natuurbescherming niet overtreden en is geen ontheffing nodig. Ook het nemen van aanvullende maatregelen ten aanzien van voornoemde planten is niet noodzakelijk.

Literatuur

- + Bij12. 2017. Steenuil. *Athene noctua*. Kennisdocument. Versie 1.0 Juli 2017
- + Krijgsveld K., Smits R. & J. van der Winden. 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie.
- + Staro 2022. Quickscan flora en fauna. Bedrijventerrein Azalealaan bij Bergerden. Januari 2022.
- + Van den Bremer L., van Harxen R. & P. Stroeken. 2009. Terreingebruik en voedselkeus van broedende Steenuilen in de Achterhoek. SOVON-Onderzoeksrapport 2009/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen
- + Van der Meijden 2005. Heukels' Flora van Nederland. Wolter Noordhoff